

ФЕМІНІСТИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ ТА ГЕНДЕРНА ПРОБЛЕМАТИКА „БДЖОЛИНОГО” ЦИКЛУ СИЛЬВІ ПЛАТ

Розглядається „бджолиний” цикл американської письменниці Сильвії Плат та аналізується гендерна проблематика віршів циклу.

Ключові слова: „бджолиний” цикл, фемінізм, гендерна проблематика.

Фемінізм як рух за зрівняння жінки в правах із чоловіком у рамках суспільства здобув своє теоретичне обґрунтування в соціології, філософії, а також у літературі. Це – соціально-політична теорія, ідеологія та філософська концепція, увага яких акцентована на питаннях пригнічення жінок і вищості чоловіків в історичному минулому та в сьогоденні; осмислюються шляхи подолання цієї вищості.

Фемінізм виникає на теренах Європи у XVIII ст. Проте найуспішніше феміністський рух почав розвиватися в США у XX ст. У 1963 р. Бетті Фрідан оприлюднила книгу „Містика жіночності”, яка закликала до зміни публічних цінностей, стилю керівництва, що в кінцевому результаті дозволило б людям обох статей досягти повноти буття. Праця Фрідан стала однією із ключових, що змінила ставлення американок до своїх суспільних прав. У 1960-70-х рр. суспільні науки збагачуються терміном „гендер”, що набув значення „соціальної статі” на відміну від статі біологічної [6].

Питання гендерності та гендерного нерівноправ'я стало предметом дослідження не тільки соціології [3]. Вони проникли також у літературу [1; 2]. Серед пантеону американських письменниць-феміністок значну нішу зайняла Сильвія Плат (1932-1963). За свою коротку, але плідну та видатну письменницьку кар'єру Плат залишила по собі роман „Під ковпаком” („The Bell Jar”), вірші й оповідання. За життя американської письменниці був опублікований цей роман і лише одна збірка віршів „Колос” („The Colossus”) (1960), всі інші збірки віршів, такі як „Аріель” („Ariel”) (1965), „Перетинаючи води” („Crossing the Water”) (1971), „Зимові дерева” („Winter trees”) (1972), „Збірка поезій” („The Collected Poems”), яка у 1982 р. здобула Пулітцерівську премію, були опубліковані вже посмертно. Після смерті Сильвії Плат усі авторські права перейшли до її чоловіка Теда Х'юза, з яким Плат розійшлася, але не встигла розлучитися. Він і став ініціатором подальших публікацій творчого доробку дружини. Таким чином з'явилися чотири збірки поезій, серед них - найвідоміша збірка „Аріель”, яка увійшла до всіх сучасних американських антологій та зробила постать Плат ще відомішою.

Вірші Плат є широко дослідженими в американському літературознавстві [12; 13; 14; 15]. В українській літературознавчій науці аналіз творчості Плат представлений критичними статтями К. Шахової та О. Забужко [4; 11].

Предметом нашого дослідження стали вірші С. Плат, які об'єднуються у „бджолиний цикл”. Як стверджує американський критик Карен Форд, наприкінці жовтня 1962 року Плат написала п'ять поезій, які на початковій стадії назвала „Бджолами” [13]. Глумачити ці вірші як „бджолиний” цикл нам дозволяє таке визначення літературознавчої енциклопедії: цикл – художня єдність кількох віршових або прозових творів [7, с. 616]. Цикл виражає цілісний погляд автора на зображуваний предмет і характеризується наявністю авторської концепції. Специфіка внутрішніх зв'язків між поезіями циклу полягає в тому, що вони, з точки зору Ю.К. Руденко, повинні приводити „до виникнення деяких додаткових змістів, не виражених окремо в творах, що складають цикл” [9, с. 184]. Як подає „Лексикон загального та порівняльного літературознавства”, важливою ознакою циклу є суб'єкт художньої рефлексії – автор чи ліричний герой („внутрішня людина”) [7, с. 617]. Як жанрове утворення, цикл характеризується таким комплексом ідейно-тематичних ознак: концептуальністю; сюжетно-тематичною єдністю; внутрішньою логікою в побудові циклу, що визначається динамікою розвитку ліричного переживання, внутрішніми контекстуальними зв'язками, які породжують додатковий зміст, окремо не виражений у віршах-компонентах циклу [5, с. 102].

Усе це дає нам підстави розглядати вірші Сильвії Плат „The Bee Meeting” – „Бджолине зібрання”, „The Arrival of The Bee Box” – „Прибуття ящику з бджолами”, „Stings” – „Жала”, „The Swarm” – „Рій”, „Wintering” – „Зимування”, включених у збірку „Аріель” [16, с. 60-69] (крім вірша „Рій”, що входить до збірки „Зимові дерева” [17, с. 37]) як цикл.

Вищезгадані вірші об'єднуються у цикл за такими ознаками, як наявність концепції бджолиного рою як моделі суспільства, тематичне коло місця жінки в такому суспільстві, наскрізні образи бджолиної матки та бджолиного рою. Об'єднані в цикл, вірші викликають гендерні конотації та характеризуються феміністичною спрямованістю.

Образ бджоли у творчості Сильвії Плат не випадковий. Він характерний для європейської літературної та культурної традиції.

Людина здавна використовувала бджолу як символ. Цей символ багатогранний. З одного боку, це – старанність, прагнення до порядку, чистота, мудрість, непорочність, незайманість, сміливість, обачність, розсудливість, взаємодопомога, солодкість, релігійне красномовство, благочестиве суспільство [10]. З іншого боку, символ бджоли пов'язаний із потойбічним світом, культом мертвих, похоронними обрядами, безсмертям і воскресінням. Бджола і мед є універсальними

символами поетичного слова, ширше – самої поезії. В давньогрецькій і римській традиції поети нерідко порівнювали себе з бджолами.

Бджола в Давньому Єгипті – сонячне створіння, здатне очищатися через вогонь і регенерацію, виробляючи мед. Ієрогліфічне зображення бджоли з шістьма лапками символізує Сонце. Поезія, живопис – це завжди живе, животворяще, що несе в собі цей сонячний принцип.

В часи античності бджіл називали „медоточивими ораторами”. Ось чому про давніх проповідників розповідали легенди, начебто в часи їхнього дитинства, ще в колисці, рій бджіл сідав на їх губи, пророкуючи долю. Відомо, що Платона називали „Афінською бджолою”. Те саме казали про Ксенофонта та Софокла [8].

Слід зазначити, що Сильвія Плат, яка у 1955 році поїхала вчитися у Кембридж, а у 1959 переїхала до Лондона, зазнала впливу європейської культури. Крім того, „бджолиний” цикл з’явився ще й під впливом дитячих спогадів про батька. Вона часто спостерігала за тим, як він порався біля вуликів. Будучи надзвичайно спостережливою дівчинкою та безсумнівною інтелектуалкою із притаманним латентним мисленням, письменниця трансформувала свої знання, досвід та спогади в поезію. Одну з поезій вона автобіографічно назвала „The Beekeeper’s Daughter” („Дочка бджоляра”). Плат цікаво переосмислила образи бджоли-матки і бджолиного рою та, на наш погляд, ототожнила їх із суспільством.

На нашу думку, у віршах „бджолиного” циклу концептуальною є дихотомія суспільство-індивід. Причому ця дихотомія розгортається як опозиція: індивід як учасник суспільства, як той, що не може існувати поза суспільством, та суспільство, що є беззмстовним, коли в ньому діє принцип виключно „колективного мозку”. Життя бджіл відзначається бездоганною організацією, годинниково-точним виконанням запрограмованою природою роботи. Кінцевий продукт – мед – здобувається в результаті кропіткої роботи кожного члена рою. Здавалося б – це ідеальна модель суспільства. Сила такого способу життя полягає в єдності команди, злагодженості роботи. Це приносить очевидний результат. Та бджолиний рій зливається у віршах письменниці в єдину безособистісну масу, позбавлену індивідуальності та творчого начала: „bees will not notice” – „бджоли не поміять” (переклад мій. – О.Р.), „the mind of the hive thinks” – „мозок вулика думає” („Бджолине зібрання”), „the bees argue, in their black ball” – „бджоли сперечаються у своєму чорному клубку”, „It seems bees have a notion of horror, / A black intractable mind” – „Здається, у бджіл є поняття жаху, / Чорний, впертий розум” („Рій”), „The bees...filing like soldiers” – „Бджоли...пересуваються колоною, як солдати”, „Now they ball in a mass / Black mind...” – „Зараз вони масово клубляться / Чорний розум” („Зимування”).

Оцінку такої суспільній організації лірична героїня дає з позиції індивідуального „Я”, оскільки ототожнює бджолине суспільство з людським суспільством, в якому живе. На нашу думку, бджолиний рій

у цьому циклі символізує патріархальне суспільство. Така модель суспільства не влаштовує головну героїню, оскільки воно обмежує її свободу: „I am no drudge / Though for years I have eaten dust / And dried the plates with my dense hair” – “Я не трудівниця / Хоча й роками їла пилюку / та витирала тарілки своїм густим волоссям” („Жала”); „This is the room I could never breathe in .../ No light.../ Black asininity. Decay” – „Це кімната, в якій я так і не змогла дихати.../ світла немає... / Чорна глупота. Гниття” („Зимування”).

Даний текст свідчить про те, що головній героїні явно некомфортно в патріархальному суспільстві, де жінка обмежено функціонує на кухні („роками їла пилюку”, „витирала тарілки”) та духовно деградує („гниття”). Аналогом маскулітності виступає поняття „*тупість*” („*bluntness*”): „They have got rid of the men, / The blunt, clumsy stumblers, the boors” – „Вони позбулися чоловіків / Тупих незграбних хамів, невігласів” („Зимування”). Крім того, на наш погляд, у межах циклу виникає аналогія агресивності бджолиного рою з людською, зокрема чоловічою, агресивністю, що викликає страх у головної героїні. Це найвиразніше проступає у вірші „Рій”. Агресивність зображено на прикладі почуттів мирного жителя, стану його постійної тривоги та відчуття зовнішньої загрози в лихолітті війни. Бджолиний рій стає в один асоціативний ряд із Наполеоном. Чому з’являється у вірші цей образ? Модель поведінки бджолиного суспільства викликає алузію з войовничістю Наполеона. Ця алузія мала свої підстави. У 1804 році у Франції Наполеон під час своєї коронації зійшов на трон правителя в мантії, до якої були прикріплені золоті бджоли, знайдені в могилі одного з найдавніших правителів роду Меровінгів. З цього моменту Наполеон стає повелителем Європи. Наполеон обґрунтував своє право одягнути мантію з бджолами тим, що він був нащадком Якова Стюарта Роанського – позашлюбного сина англійського короля Карла II Стюарта та герцогині Маргарити Роанської. І Стюарти, і герцоги Роанські мали право носити цей символ королівського сану, оскільки були кровно пов’язані з Меровінгами [5]. Для ліричної героїні бджолине суспільство як прообраз тиранії несе загрозу: „They would have killed me” – „Вони б убили мене”; „The bees argue, in their black ball / A flying hedgehog, all prickles” – „Бджоли сперечаються, у своєму чорному клубку, / Летючий їжак, увесь в голках” („Рій”). Тобто, використовуючи образ війни, алузію Наполеона, Сильвія Плат таким потужним негативно забарвленим конотатом передає читачеві свій страх перед ворожо налаштованим щодо неї патріархальним суспільством. Як війна робила всіх рівними перед смертю, так і суспільство змітає будь-яку „іншість”, оригінальність, роячись при цьому „у чорний клубок”.

Проте бджолиний рій для поетеси – це не тільки асоціація з чоловічим суспільством, адже в природі рій у своїй організації суто жіночий (крім трутнів, які виконують виключно запліднюючу функцію). Тому Сильвія Плат також використовує образ рою для

пошуків відповіді на запитання: „Яке місце посідають жінки в цьому суспільстві-вулику?”

Письменниця ділить бджіл на дві категорії: покоївки і королеву. Фактично, бджолине суспільство – матріархальне, у ньому більше не діють чоловічі закони: „The bees are all women / Maids and the royal lady. / They have got rid of men...” – „Бджоли – усі жінки / Покоївки та королеви / Вони позбулися чоловіків” („Зимування”). Бджола як прообраз жінки вибраний, напевне, ще й тому, що англійською бджолина матка звучить, як „queen” – „королева”. Якщо взяти до уваги ще й ієрархічну будову у бджолиному рою, стає зрозумілим, яким хоче бачити суспільство письменниця – таким, яке ставить розумну жінку, жінку, яка приносить творчі здобутки (мед, стільники) та народжує потомство, на належний п’єдестал пошани. Це те, чого поетесі не вистачало в сучасному їй фалогоцентричному суспільстві.

Проте чи несе для Сильвії Плат цей образ суто позитивну асоціацію? Вулик побудований за матріархальним принципом, але чи вбачає письменниця в цьому лише позитив?

На нашу думку, головна героїня відмовляється солідаризуватися з робочими бджолами: „I stand in the column / of winged, unmiraculous women, / honey-drudgers. / I’m no drudge” – „Я стою в колоні / крилатих, не чудесних жінок / Роботяг / Я не роботяга” („Жала”). Письменниця негативно змальовує бджіл-трудівниць, оскільки в них немає дітей: „Here is my honey-machine, / It will work without thinking, / Opening, in spring, like an industrious virgin” – „Ось моя машина з видобутку меду, / Вона працюватиме, не думаючи, / Відкриваючись, весною, як працювата незаймана” („Жала”), „The white hive is snug as a virgin” – „Білий вулик відлюдний, як незаймана” („Бджолине зібрання”). „Незаймана”, тобто бездітна одиниця – це безперспективний шлях. Чи є тоді зміст жити механічним, нетворчим життям без майбутнього?

Ведучи мову про другу категорію бджіл, тобто про бджолу-матку, у вірші „Жала”, головна героїня стверджує: „I have the self to recover, a queen” – „Я маю і поверну власне „Я”, я королева”. Проте Плат ставить під сумнів, чи бджола-матка справді королева: „Is there any queen at all in it? / If there is, she is old, / Her wings torn shawls, her long body / rubbed of its plush – / Poor and bare and unqueenly and even shameful” – „Чи є там взагалі матка? / Якщо є, то вона стара, / Її крила – пошматовані шалі, на її довгому тілі / Витерся плюш – / Бідна та гола, зовсім не царська і навіть ганебна. „She is old, old, old, she must live another year, and she knows it. / While in her fingerjoint cells the new virgins” – „Вона стара, стара, стара, вона повинна прожити ще один рік, і вона це знає / Тоді коли в з’єднаних у замок стільниках – нові незаймані” („Бджолине зібрання”).

Тобто життя бджоли-матки також нетворче, бо вона присвячує своє життя суто дітонародженню, тому вона „ганебна” і „зовсім не царська”.

Можна припуститися думки, що рефлектуючи над образами двох типів жінок, письменниця звинувачує бджолу-матку і всю колонію бджіл-трудівниць у тому, що вони, відкинувши патріархальні цінності, насправді далі їх дотримуються, бо не створили власних. У цьому суспільстві далі існують стереотипи, обмеження та несвобода. Праця, однакова для всіх – все для видобутку меду; стиль життя, приписаний для всіх – в одному вулику; чітко визначені функції та межі кожного члена суспільства – робота, її кількість; робота чітко розподілена без урахування індивідуальних уподобань членів суспільства. Так, на нашу думку, Сильвія Плат протиставляє власну індивідуальність загальноприйнятим суспільним нормам. З одного боку, письменниця як жінка та інтелектуальна одиноця прагне шанобливого ставлення до себе, визнання суспільством, що вона спроможна на більше, крім дітонародження, а з іншого боку, поетеса усвідомлює, що, на жаль, далеко не всяка сучасна їй жінка заслуговує на таке піднесення, оскільки її свідомість забита тими ж суспільними стереотипами і вона від народження не прагне вийти за межі, які їй визначило суспільство. Тобто патріархальне суспільство її не влаштовує, але і суто матріархальне суспільство, яке відкинуло чоловіків, не приносить їй душевного спокою. Постійно повторюване слово „страх”, у віршах цього циклу – яскравий тому доказ.

Письменниця натякає, на наш погляд, на те, що відсутня третя категорія – жінка-творець, жінка-інтелектуал, яка має право на самостійне творче життя. Така жінка матиме сім'ю, народжуватиме дітей, але не розчиниться в сімейній рутині й працюватиме на творчій ниві.

Отже, образ бджоли-матки переосмислюється з вірша у вірш, набуває динамізму та продукує різні трактування, водночас він має очевидні внутрішні зв'язки в межах віршів циклу: письменниця проектує власне „я” на цей образ, який несе певне ідейне навантаження (індивідуальність на протигагу „рійному” інстинкту). Образ матки-бджоли, а також пошуки письменницею розв'язання проблеми місця жінки в суспільстві можна вважати циклоутворюючою формантою, оскільки в основі циклу закладені спільні теми, мотиви та конкретні образи [5, с. 95].

Який вихід вбачає Сильвія Плат із подібного становища жінки? Цей вихід символічно зображено відльотом бджоли-матки від вулика, польотом, що допомагає повернути власне „я”: „Now she is flying / more terrible than she ever was, red / scar in the sky, red comet / over the engine that killed her – / The mausoleum, the wax house” – „Зараз вона відлітає / Ще жажливіша, ніж коли-небудь, червоний / Шрам на небі, червона комета / Над машиною, що її вбивала – / мавзолеєм, восковим будинком” („Жала”).

Динаміка ліричного спрямування „бджолиного” циклу, на нашу думку, має феміністичний характер. Письменниця виражає власне неприйняття нетворчого бджолиного рою. Складається враження, що лірична героїня ототожнює кожне наступне, незаймане жіноче

покоління бджіл зі своїми попередницями – жінками, що нічого не прагнуть змінити, оскільки готові повторити долю матерів – народжувати дітей, проводити безглузде існування в „сімейному затишку”, не намагаючись вийти у творчий простір. А з іншого боку, у Плат, на наш погляд, віднайдення власного „Я” можливе тільки тоді, якщо відкинути сексуальність і покинути дітей. Тоді й відбувається „політ бджілки-матки” в небесний простір. Тільки тоді одразу ж з’являється страх, якою ж виявиться кінцева мета і чим, зрештою, закінчиться цей політ. І знову ж двозначність: творчість – це благо, свобода, а з іншого боку – творчість не в усьому може зробити творця щасливим. Тут виникає проблема буття. Який шлях вибрати: той, що підносить інтелектуально та духовно, але сумнівний і самотній, чи легкий і певний із погляду визначеності в суспільстві, але безрадісно-безперспективний, зважаючи на очевидну подальшу інтелектуально-духовну деградацію? Здається, що письменниця схиляється до останнього. Яскравим доказом цього є ставлення головної героїні до бджолиного суспільства. Зрозуміло, що й героїня, і бджоли існують у всесвіті паралельно та взаємодіють між собою. Але стає очевидним той страх, який відчуває головна героїня. Бджоли становлять для неї загрозу. У різних віршах циклу перед читачами розгортається ціла гама почуттів, спричинених існуванням бджолиного рою в житті ліричної героїні. Це і страх перед ними („Бджолине зібрання”, „Зимування”), і почуття зверхності щодо їхньої „стадності” („Прибуття ящику з бджолами”), і приреченості („Рій”). Така динаміка розвитку образу з вірша у вірш, набуття ним різних додаткових значень, які водночас сприяють цілісному сприйняттю читачем цього образу, є також однією з ознак циклічності віршів. Зауважимо, що в кожному вірші головна героїня виказує неоднозначне ставлення до рою бджіл. Але в читача формується єдине враження. Лірична героїня зазнає агресії з боку бджолиного суспільства. А страх, ненависть, зверхність, які вона відчуває, є наслідками, природними реакціями на зовнішній тиск і внутрішнє неприйняття людиною того, що їй нав’язують не з її волі.

Наступним циклоутворюючим фактором є образ ліричної героїні або носія свідомості в поезії Сильвії Плат. Головна героїня відстоює певну світоглядну позицію: вона є прибічником свободи особистості, творчого самовираження людини. Це героїня з феміністичними поглядами. З одного боку, функція її споглядальна. Перш за все, вона – наратор у віршах. Вона відбирає факти, зауважує певні реакції, дії, що є предметами зображення в циклі. Цей наратор є або спостерігачем, або учасником даних подій. Коли головна героїня виступає спостерігачем, вона лаконічними, чіткими, майже декларативними реченнями описує побачене нею і в той же час дає свою об’єктивну оцінку. „Somebody is shooting at something in our town / A dull pom, pom in the Sunday street. / Jealousy can open blood” – „Хтось стріляє в когось у нашому місті / Глухе бах-бах на недільній вулиці / Ревнощі можуть пустити кров” („Рій”); ‘It is almost over./ I’m

in control” – „Вже майже кінець / Мене контролюють („Жала”). Коли головна героїня є учасником подій, вона навіть може брати на себе роль судді. Але не виносить остаточний вердикт. Вона задає багато риторичних запитань, але не дає на них чіткої відповіді, в такий спосіб апелюючи до інтелектуального читача. Усе, що вона описує, безпосередньо впливає на неї та її життя. Наприклад, у вірші „The Arrival of The Bee Vox” („Прибуття ящика з бджолами”) головна героїня приміряє на себе маску Бога: “Tomorrow I will be sweet God, / I will set them free” – „Завтра я буду добрим Богом / Я їх випущу на волю”. Вона думає, що вершить долю рою африканських бджіл. Але в кінцевому результаті ми бачимо в ній лише перелякану оповідачку, яка може стати об’єктом нападу бджіл: „They might ignore me immediately... / I am no source of honey / So why should they turn on me?” – „Вони можуть повністю мене проігнорувати / Я – не джерело меду / То чому вони повинні націлюватися на мене?”.

Ще однією ознакою, що дозволяє зібрати дані вірші в цикл, є спільна тональність, авторський настрій. Вірші носять медитативний характер. Вони відображають незадоволення головної героїні своїм становищем у патріархальному суспільстві, прагнення його змінити, але одночасно їй передають відчуття інстинктивного страху від перспективи кардинальних змін, тому що героїня відчуває свою самотність і навіть ворожість із боку не тільки чоловіків, а й жінок. Від віршів „бджолиного” циклу віє приреченість. Але вони не позбавлені й певного оптимізму, що криється в бажанні письменниці все-таки знайти свій шлях комфортного буття. Вірші характеризуються чуттєвістю, відвертістю, глибоким проникненням у суть явищ. І така тональність спільна для всіх віршів „бджолиного циклу”.

Отже, в поетичній творчості Сильвії Плат справді можна виділити „бджолиний” цикл поезій. Вірші викликають гендерні конотації та мають феміністичну інтенцію. Плат ототожнює жінок із бджолами. Бджолиний рій матріархальний, але не ідеальний за своєю суттю. Робота бджіл-трудівниць монотонна й нетворча, тому неприйнятна. Бджола-матка виконує суто механічну репродуктивну функцію. Письменниця не вбачає позитиву ані в бездітному житті (бджоли-трудівниці), ані в сім’ї, де жінка тільки народжує дітей та обмежена виключно домашнім господарством (бджола-матка). У бджолиному рою відсутня третя категорія жінок – тих, які, не відкидаючи сімейних цінностей, займаються творчістю та саморозвиваються. Лірична героїня у віршах виконує або споглядальну функцію, або виступає безпосередньою учасницею подій. Вірші мають медитативний характер.

1. Гендер і культура: Збірник статей / Упор. В.Агеева, С. Оксамитна. – К., 2001. – 224 с.
2. Гендерна перспектива / Упоряд. В.Агеева. – К., 2004. – 254 с.

3. Гіденс Е. Гендер і сексуальність // Гіденс Е. Соціологія. – К., 1999. – С.119-149.
4. *Забужко О.* Незгасний маків цвіт // Всесвіт. – 1990. – № 1. – С. 130-133.
5. Козлик И.В. В поэтическом мире Ф.И. Тютчева. – Ивано-Франковск; Коломия: Плай, 1997. – С.154.
6. *Кон И.С.* Пол и гендер. Заметки о терминах // <http://www.sexology.narod.ru/publ037.html>.
7. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / За ред. А.Волкова, О.Бойченка та ін. – Чернівці, 2001. – С. 632.
8. Мед – здоровье и красота // <http://www.paseka.ru/s.43.html>.
9. *Руденко Ю.К.* Принцип циклизации в художественной системе Чернышевского (К постановке вопроса) // Проблема поэтики русского реализма XIX века. – Л., 1984. – С.184-212.
10. Священный Грааль // <http://www.holygrail.ru/page249.html>.
11. Шахова К. Причетність // Всесвіт. – 1980. – № 9. – С.81-84.
12. *Brennan C.* The Poetry of Sylvia Plath. – NY: Columbia University Press, 1999. – P. 202.
13. *Ford K.* // <http://www.english.uiuc.edu/maps/poets/plath/bee poems/htm>.
14. *Melander I.* The poetry of Sylvia Plath. A study of themes. – Stockholm: Almqvist and Wiksell, 1972. – P. 119.
15. *Perloff M.G.* A Ritual For Being Born Twice// Resources for American Literary Study. – 1972. – Vol.13, No.4. – P. 507-22.
16. *Plath S.* Ariel. – London: Faber and Faber, 1965. – P. 86.
17. *Plath S.* Winter Trees. – London-Boston: Faber and Faber, 1971. – P. 55.
18. <http://www.stanford.edu/class/engl187/docs/plathpoem/html>.

Summary

The article deals with the “bee cyclus” by S. Plath regarding its feministic tendency. Here the reasons for women’s suppression in the patriarchal society are analyzed on the examples of the queen and the bee swarm images.

Key words: “bee cyclus”, feminism, gender topic.

Стаття надійшла до редколегії 18.10.2007